

jednak důstojníci telegrafního vojska dostatečně znali organizaci vyšší jednotky a její činnost, práci v štábu a znali možnosti a potřeby všech zbraní.

Toto vzájemné porozumění je nutné, protože bez spojení je činnost velitele úplně ochromena. Velení záleží skutečně ve dvou věcech; rozhodnout se a dát rozhodnutí provést; nestačí jen umět se rozhodnouti, je třeba také moci své rozhodnutí oznámit vlykonavatelům.

To zdůrazňují též všechny Polní řády. Tak praví francouzský řád:

„Dobré působení spojení vyžaduje se strany velitelství znalost možnosti a technických vlastností pojitků.“

Německý řád vyjadřuje se ještě daleko přesněji:

„Velitelství musí dokonale znáti výkonnost telegrafního vojska a spojovacích částí vojskových těles, jejich úkol, složení a zvláštnosti, rovněž tak taktická a technická pravidla pro organizaci spojení.

Jenom tehdy, jsou-li podmínky pro použití spojení velitelství tak vžity, jako bojové prostředky pěchoty a dělostřelectva, mohou býti úkoly svěřené spojovacím jednotkám splněny.“

Náš předpis o styku a spojení (G—VIII—1) praví:

„S řádnou organizací spojení možno počítati jen tehdy:

znají-li velitelé výkon a technické charakteristiky jednotlivých pojitků,

znají-li výkonné spojovací orgány povšechnou činnost a použití jednotlivých zbraní, jakož i práci štábů.“

Je-li tedy ve válce třeba tohoto vzájemného porozumění, je třeba již v míru přiměřeného výcviku velitelů a důstojníků generálního štábu s jedné a důstojníků telegrafního vojska s druhé strany. Jen tehdy, když vespolečným stykem štáb a telegrafní vojsko získají o sobě všechny nutné vzájemné znalosti, jak tomu je u pěchoty a dělostřelectva, vyhoví spojení všem požadavkům, které velitelstvím budou jemu kladený

Plukovník gšt. ing. Bohumil Junger:

Vliv stálého opevnění na vedení operací.

(Dokončení.)

Rusko-japonská válka v roce 1904—1905. (Náčrt 5.)

Boje o Port-Arthur (Riojun) jsou význačnou částí této války. Port-Arthur byla námořní pevnost, v jejímž přístavě kotvilo ruské válečné loďstvo, které se pro počáteční ztráty nemohlo odvážit k otevřené bitvě na širém moři.

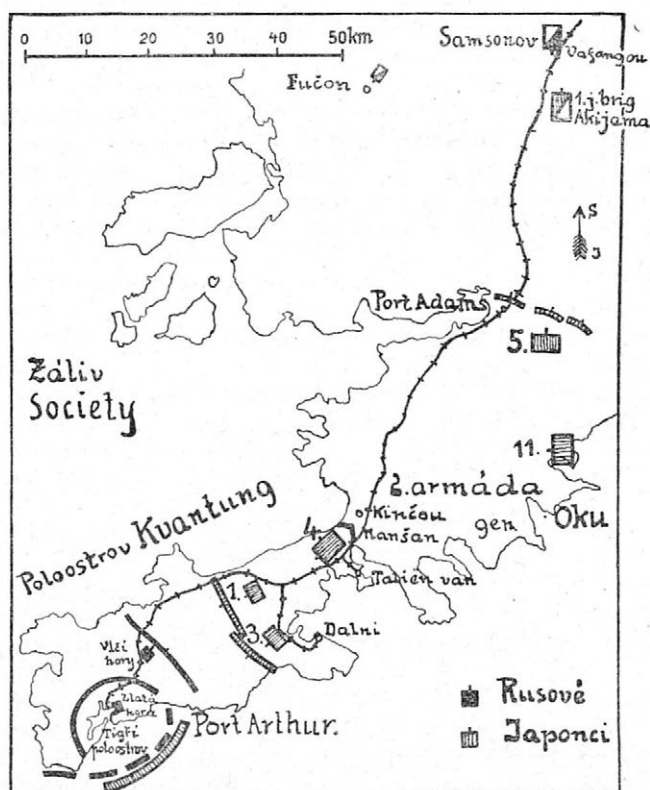
Rusové bránili šíji poloostrova Kvantung v nanšanském postavení, v provisorně zřízených opevněních. Po úporném boji zmocnili se Japonci, podporováni palbou lodních děl, za odlivu postavení obchvatem severní části přiléhající k moři. Čelní útok se ztroskotal.

Japonci pak postupovali napříč poloostrovem a zatlačili Rusy do okruhu pevnosti. Poté vzali Japonci postupně předsunutá postavení a po odražení násilného útoku přikročili k pravidelnému obléhání Port-Arthuru. Obléhání trvalo pro hrdinný odpor Rusů od konce července 1904 do 2. ledna 1905, kdy se pevnost vzdala.

Průběh všech polních bitev v rusko-japonské válce je předzvěstí dlouhodobé zákopové války ve světové válce. Rusové v polních zákopech odráželi všechny čelní útoky a byli donuceni k ústupu jen daleko vybočujícími obchvatnými manévry Japonců. Zvláště markantní jsou průběhy bitev u Liaojang a u Mukdenu.

Z á v ě r.

V této válce měla polní opevnění význačnou úlohu. Byla to náhrada za stálá opevnění; náhrada nedostatečná, protože mohla převzít jen část úkolu stálých opevnění.

Náčrt 5.

Obrana poloostrova Kwantung měla být zajištěna stálým opevněním šíje u Kinčou, kde by měl obránce takovou oporu, že by eventuální obchvat mohl být odražen protiútokem. Současné čelní útoky by pak obránce nezneklidňovaly, takže by úspěch obchvatu byl dočasný a obránce měl dosti času a příležitosti soustředit své zálohy k protiútoku.

Pohyblivá obrana celého poloostrova by tím byla zabezpečena. Velitel by byl kliděn o svůj nejvíce ohrožený úsek a věnoval své úvahy tomu, jak použití záloh, pronikne-li někde útok Japonců.

Stálá opevnění okolo přístavu nedostačovala, protože nechránila úplně lodi kotvící v přístavu. Část přístavu bylo možno pozorovati z pozorovatelů před pevností.

Co se týká celkového průběhu této války, možno říci, že by obrana Rusů byla mnohem silnější, kdyby byli měli v jejich polních bitvách možnost, opřít křídla o stálou pevnost a znesnadnit tím obchvatný manévr útočníkův.

Bitva mohla býti také vedena tak, aby pevnost tvořila ohnisko odporu, obdobně jako Verdun ve světové válce. Úspěch ruských obranných bojů se pak mohl projevit v protiofensivě proti Japoncům, vyčerpaným zdoláním mocných prostředků obrany, zesílených stálými opevněními.

IV. Stálé opevnění ve světové válce.

Rusko.

Území Ruského Polska bylo vklíněno mezi Německem a Rakouskem a jako předvídané válčiště bylo dobře opevněno. Pevnosti v tomto území vydatně podporovaly nástup Rusů a jejich operace v pohybných bojích v l. 1914 a 1915.

Odpor stálých pevností byl za ústupu po průlomu u Gorlic omezený, takže se jich postupující nepřítel brzy zmocnil. Zvláště k tomu přispěla nedostatečná odolnost úkrytů proti účinku těžkého dělostřelectva rakouského a německého.

Rakousko-Uhersko.

Rakousko-Uhersko mělo stálé pevnosti v Haliči, v jižních Tyrolích a Korutanech, v Bosně a v Hercegovině.

Pevnosti měly úkol podle místních poměrů.

V Haliči byly dvě pevnosti, které zabezpečovaly exponované rovinné území před terénní přehradou Karpat. Jejich úkol byl zajistit nástup a počáteční operace, v dalším průběhu války zároveň nepříteli znesnadnit postup a usnadnit opětné dobytí ztracené země.

Dvě stálé pevnosti — Przemysl a Krakov — byly od sebe vzdáleny 200 km. Předmostí, která byla ihned na začátku války provisorně vypracována na Sanu a Visle a měla tvořit ve spojení se stálými pevnostmi přehradu, padla ihned při prvním náporu Rusů. Zůstaly jen dvě stálé pevnosti, z nichž Przemysl po delším obléhání kapituloval. Krakov zůstal jako důležitý pevný bod oporou dalších operací rakouských a německých vojsk a přispěl také značně k úspěchu u Gorlic.

V jižních Tyrolích byly dvě velké pevnosti — Trident a Riva. Aby byl zde postup útočníkův bezpečně zastaven, vytvořena ve spojení s pevností tridentskou přehrada na vysočině Folgaria—Lavarone, kde vybudovány tvrze v nejmodernějším stylu.

Stálé opevnění zde splnilo svůj úkol. Bezpečně zastavilo postup Italů a umožnilo protiofensivu v příhodné době.

Sočská fronta, proti které směřoval hlavní nápor italský, byla opevněna polním způsobem. Váhavý postup Italů v první době války poskytl dostatek času tato opevnění zesílit a náležitě obsadit. Pak mohla tato fronta býti držena jen s vynaložením mocného úsilí a spotřebovala mnoho aktivních prostředků rakousko-uherské armády.

V Korutanech byly pevnůstky, které uzavíraly údolí, důležitá pro postup ve velehorách.

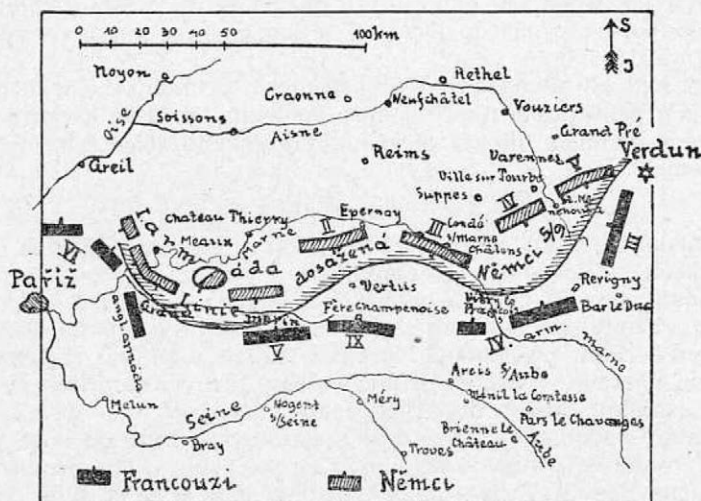
V Bosně a Hercegovině byly dvě stálé pevnosti — Bileč a Mostar — mimo různé rozptýlené pevnůstky v celém území, které vojsku a četnictvu poskytovaly ochrany za povstání. Význam těchto stálých pevností pro operace nebyl podroben zvláštní zkoušce.

Francie.

Francie byla nejmoderněji a nejdůkladněji opevněna. Podél německých hranic tvořily jednotlivé pevnosti, spojené řadou uzávěrek, umělou hradbu proti nepřátelskému útoku a v týlu zajišťovaly 2 skupiny, z nichž každá se skládala z tří pevností, další plánovitou obranu.

K houževnatému odporu při prolomení pohraničních opevnění určena pevnost Paříž, kdež rozšířen obvod obrany (125 km) třemi skupinami pevností. Tím byla zajištěna výhoda případného samostatného zásobování a paralysován dostřel nových obléhacích děl.

Situace.

Náčrt 6.

V hornatém území proti Švýcarsku a Itálii byly nejhlavnější směry nepřátelského postupu chráněny uzávěrkami a v týle tvořily jednotlivé pevnosti oporu další obrany.

Pevnosti na belgických hranicích byly ponechány zastaralé v tom předpokladu, že belgická armáda opřená o velké pevnosti zdrží nápor tak dlouho, až francouzské síly budou s to jim přispěchat na pomoc nebo až rozhodnutí padne jinde.

Belgická armáda německý nápor nezadržela; došlo k pohraničním bitvám u Charleroi a k ústupu francouzských vojsk. Zanedbaná stálá opevnění nemohla dlouho vzdorovat, jejich odpor byl brzy zlomen.

Z á v ě r.

Význam stálých opevnění ve Francii nejlépe objasňují válečné události. Němci z obavy, že nepřekonají francouzskou obranu opřenou o moderně vybudovaná stálá opevnění na francouzsko-německých hranicích,

odhodlají se k obchvatu přes Belgii. Způsobí tím přímé boje s belgickou armádou, nepřátelství Anglie a postupně celého anglosaského světa, jejichž mocné aktivní i pasivní válečné prostředky v dalším průběhu války rozhodnou konečnou porážku Němců.

Úspěch Francouzů v bitvě na Marně je především zásluhou bočného útoku do týlu pravého křídla Němců, které již překročilo Marnu. Tento útok umožnila pevnost Paříž.

Pevnosti Paříž a Verdun byly dva pilíře, o něž se opírala francouzská vojska v situaci, z níž vzešel zdařilý protiútok, jímž dosaženo rozhodného vítězství. Jmenované pevnosti byly podmínkou pro vytvoření výhodné situace k protiútku, takže jim třeba připsati podstatný podíl ve vítězství v bitvě na Marně.

Bitva u Verdunu od 21. února do 18. prosince 1916 je příkladem obranné bitvy, v níž ohniskem obrany jsou stálá opevnění. Bez stálých opevnění by tato bitva sotva skončila úspěchem francouzských zbraní!

Stálá opevnění náleží k podstatným složkám konečného vítězství Francie a hojně odměnila náklady na ně věnované. Sotva bude někdo tvrditi, že bylo lépe vydati tyto peníze na výstroj a výzbroj a že by polní vojska pak měla větší úspěch, než tomu bylo ve skutečnosti.

Belgie.

Belgie měla velké moderně vybudované pevnosti. Asi 50 km od německých hranic byly pevnosti Lutych a Namur na meusské linii, kdežto Antverpy v pozadí země měly být posledním útočištěm národního odporu.

Tyto pevnosti neodolaly však dlouho náporu Němců, kteří proti nim útočili hned po vyhlášení války zvlášť sestavenými jednotkami. Belgičané byli tím překvapeni a nekladli v pevnostech náležitý odpor.

Závěr.

Stálá opevnění skýtala Belgičanům jediné možnost uhájit zemi do příchodu posil z Francie nebo do doby, než padne rozhodnutí jinde. Bez stálého opevnění nebylo vůbec možno pomýšlet na řádnou mobilisaci, nástup vojsk a organisaci obrany neb provedení plánovitého ústupového manévru.

Stálé pevnosti belgické splnily svůj úkol jen částečně, protože se aktivní obrana nechala překvapit a nemohla správně využít stálého opevnění.

Německo.

Německo mnoho nemyslelo na obranu. Na francouzských hranicích byly pevnosti Mety, Štrassburk a Thionville, na ruských hranicích byla pevnost Královec a několik starých pevností bez významu. Útok měl nahraditi nedostatky obrany.

Německo si vytvořilo vynikající útočnou armádu, která se podle válečného plánu měla obrátit kdysi proti Rusku a pak proti Francii, podle konečného válečného plánu nastoupila proti Francii. Stálá opevnění nemohla však být podle toho přesunuta, takže na začátku války podporují sice stálé pevnosti obchvatný manévru oporou východního křídla v Alsasku a Lotrinsku, ale na ruské frontě stálá opevnění chybějí. Obrana zde nemá náležité opory, německá vojska ustupují. Německé velení pod nátlakem císařovým diriguje k ochraně Východního Pruska zálohy ze západního křídla, které provádí rozhodující obchvat. Zeslabené

obchvatné křídlo nemá síly proniknouti a postup Němců se mění v ústup. Nepřítomnost odvolaných záloh rozhodla o osudu bitvy na Marně a snad také o osudu celé války.

Kdyby byla bývala stálá opevnění na ruských hranicích, sotva by bylo došlo k odeslání záloh a osud války se mohl utvářiti jinak. Vidíme, jakou cenu mohlo míti stálé opevnění pro Němce, jejichž útočnost sotva bude kdy předstižena, a jak by býval právě útok získal existenci stálých opevnění.

Vydání na stálá opevnění, která podle tvrzení mnohých zmenšují prostředky útoku, prostředky útoku naopak podstatně zvyšují, neboť obrana mající oporu v stálých opevněních může postrádati mnoho vojsk, která by jinak pro obranu příslušné oblasti byla nutná. Tato vojska zesílí pak útok a jsou někdy i rozhodující pro osud útoku. Stálá opevnění neuberou útoku nic, a to málo, co se jim věnuje, s bohatými úroky vrátí.

Poválečná doba.

Poválečná doba nebyla příznivá otázce stálého opevnění. Myšlenka, že bylo dobyté rozhodného vítězství, nepřítel nadobro zničen a udržení spojené moci vítězných států nastane věčný mír, opanovala všechny mysli. Vojenské otázky ustupují do pozadí před otázkami politiky a diplomacie. Pomýšlí se splnit jen nejnaléhavější požadavky vojenské, mezi něž se stálá pevnění nezařadují.

Němci jako první ihned zakládají stálá opevnění na východních hranicích, ale jsou přinuceni tato opevnění zrušit. Zrušení bylo vynuceno z obavy před stálým opevněním; je zajímavé, že se jeho význam hodnotí především u protivníka.

Osvobozené státy a státy rozšířené o rozsáhlé území měly spoustu jiných starostí než pamatovati na zřízení stálých opevnění. Nebylo také odborníků, kteří by měli dosti vlivu, aby se o tom valně uvažovalo.

Ve Francii se odborné kruhy stále zabývají otázkou stálého opevnění a brzy přesvědčily rozhodující činitele, že je třeba obranu vlasti zesílit stálým opevněním. Způsob moderního stálého opevnění byl důkladně prostudován a po zralé úvaze přikročeno k zakládání stálých opevnění. Dnes má Francie na východních hranicích taková stálá opevnění, že všichni s klidem usuzují, že vlast je bezpečna, ať se jakkoli utváří politická situace.

V Belgii byla stará stálá opevnění částečně zmodernisována a nyní se před ně klade nová obranná linie při samých východních hranicích. Jsou to vlastně dvě rovnoběžné čáry, v nichž jsou přirozené překážky zesíleny opěrnými body s betonovými kulometnými úkryty atd. Koncem prosince 1933 belgická poslanecká sněmovna projednávala stamilionové mimořádné úvěry na tyto práce. Velká většina projevila s tím souhlas.

V Itálii se konají rozsáhlé práce o stálém opevnění jak na západních, tak i na východních hranicích státu. Také SSSR. je dobře připraven k obraně nově postavenými stálými opevněními.

Z á v ě r.

Vidíme, že stálá opevnění měla význam, jenž se řídil podle dané situace, umění vojevůdců tento význam uplatnit a podle stupně vybudování v míru. Každé obraně prokázala stálá opevnění neocenitelné služby. Obrana měla vždy náležitý úspěch, spojila-li se síla aktivních vojsk správně s mocnou podporou pasivních prostředků stálého opevnění.

Úkol stálého opevnění je zabezpečit mobilisaci a zamýšlený nástup vojsk, poté dát oporu vojskům při dalších operacích. Pro obranné operace jsou podmínky, jako fronta byla ustálena na voleném postavení, ústup mohl být konán plánovitě a za ústupu mohla vlastní vojska přejítí výhodně k protiofensivě. Usnadňují znovudobytí ztraceného území, v němž ohrožují nepřítele. Slouží tím obraně i útoku, jemuž připravují vhodné podmínky úspěchu.

Až do poloviny XIX. století byly zakládány pevnosti k zabezpečení důležitých míst, zvlášť přechodů přes vodní toky. Někdy byly spojeny pevnosti ve skupiny, jako v horní Itálii jmenovaný čtyřúhelník Mantova, Legnago, Verona a Peschiera. Koncem XIX. století se zakládají ve Francii opevněné prostory, později se zabezpečují celá pásma, tvoří se přehrady.

Dnes se budují přehrady jako neproniknutelné clony, které zastavují jakýkoli postup nepřítele a za nimiž se koná nástup vlastních vojsk, která pak mají volnost pohybu podle původního plánu nebo podle dané situace. Tato clona je žádoucí podél zvlášť ohrožených nepřátelských hranic, nutná v oblasti, kde předvídáme obranu, a potřebná v oblasti, kde zamýšlíme útočit, abychom zde zajistili nástup a chránili se před ofensivními akcemi nepřítele. K tomu sluší připomenouti, že nevíme nikdy, zda útočná fronta nebude obranná nebo naopak, stane-li se ta neb ona část hranic důležitější podle toho, jak se utváří vojenská nebo politická situace.

Musíme mít stálá opevnění na hranicích, kde se chceme bránit, abychom mohli soustředit všechny síly a všechnu pozornost na oblast útočnou, potřebujeme jich však také tam, kde chceme útočit, abychom útok mohli nerušeně připravit a utajit seskupení k útoku.

Způsob provedení.

Budování stálých opevnění vyžaduje času a hotová opevnění třeba udržovati v takovém stavu, aby zde obrana nalezla spolehlivou oporu. Musíme proto dobře uvážit stupeň naléhavosti obrany různých částí hranic a podle toho řídit vybudování stálých opevnění.

Ve Francii lze tuto otázku uspokojivě vyřešit, protože hranice, kde třeba pomýšleti na válečný konflikt, jsou dosti jasné. Hůř je tomu u nás, kde tato otázka je mnohem spleťtější.

Přesto lze stupeň ohroženosti hranic do té míry vymeziti, že můžeme podle toho stanovit stupeň naléhavosti vybudování stálých opevnění. Jsou u nás části hranic, které po tom přímo volají.

Konfigurace našeho státu není výhodná. Jsme již tím, nehledě k politickým úvahám, nuceni pomýšlet na počáteční obranu. Zvláštní nařízení tuto obranu sice připravují, ale nijak nezabezpečují proti vážnému náporu nepřítele. Tomu čelit můžeme, jen budeme-li opření o stálá opevnění. Polní opevnění zůstanou vždy jen náhradou, jejíž cena závisí na době, kterou můžeme věnovat pracím, na důkladnosti příprav k práci a zásobování opevňovacím materiálem, dále na pohotovosti všech činitelů při tom zúčastněných. Velitelé a vojska s válečnými zkušenostmi by snad v tomto úkolu dostáli, ale s mobilisovanými silami v neklidu první válečné doby sotva povstane dílo plně vyhovující. Ani při aplikačních evičeních nelze počítati s tím, že postup nepřítele bude v těchto připravených postaveních zastaven. Jen v oblastech, kde máme stálá opevnění, bychom mohli být klidni, že zde nepřítel nepronikne.

Válečné zkušenosti dokazují nutnost stálého opevnění a nebylo by nijak prozíravé stálá opevnění u nás zamítnouti. Již odsunutím této otázky vznikají vážné škody, které mohou jednoho dne zavinit pohromu.

Stálá opevnění nevzniknou v krátké době, třeba času a mnohých příprav, než lze přikročiti k vybudování. Samo prostudování moderního způsobu stálých opevnění a jejich projektování vyžaduje mnoha let. Je chyba, že jsme tradici stálého opevnění u nás přerušili.

Již v r. 1921 byl učiněn návrh, aby bylo zřízeno oddělení pro stálé opevnění. Návrh zapadl a čeká na vzkříšení.

Poznámky po finanční stránce.

Potřeba stálého opevnění se všeobecně uznává, ale je líto věnovat na ně peníze. Požadavek stálého opevnění se přímo nevnučuje jako ostatní požadavky vojenské správy, a proto se jednoduše o něm nejedná. Jak válečné události dokazují, je to chyba, chyba tím vážnější, čím déle se tato věc odkládá.

Tvrzení, že vydání na stálá opevnění ochuzují celková vydání na brannou moc, jsou mylná, protože průběh žádné války neukazuje na to, že by vydání na stálá opevnění poškodila polní vojska, naopak dokazují, jak cennou oporou byla stálá opevnění pro operace polních vojsk, jak podstatně přispěla k úspěchu nebo jakou cennou složkou úspěchu mohla býti, kdyby jich bylo náležitě využito. Nebylo armády, již by vybudování stálého opevnění poškodilo — buď v přípravách k válce nebo během operací, — ale bylo nesčítelně mnoho armád, které trpce pocítily nedostatek stálého opevnění. Tento nedostatek byl často příčinou porážky nebo i zkázy.

Vydání národní obrany jsou úměrná úvahám o nutném stupni výboje nebo odboje branné moci. V tomto rámci třeba přiměřeně rozdělit vydání na osoby a vojenské prostředky. Mezi vojenské prostředky náleží stálá opevnění. Zvláště to platí pro nás s hlediska obtížné politické i vojenské situace naší republiky, jež vyžaduje vydatných příprav k obraně. Nejúčinnějším prostředkem obrany jsou stálá opevnění, tím cennějším, že zvyšují účinnost všech branných i útočných opatření vojenské správy. Stálá opevnění nahradí podle potřeby úbytek polních vojsk a jsou dobře uložený kapitál, který nese vždy hojné úroky. Podle toho musíme oceňovat náklady na stálá opevnění.

S národohospodářského hlediska má vybudování stálých opevnění jisté výhody. Peníze vydané na stavbu stálých opevnění zůstanou v zemi a přijdou k dobru zvýšení zaměstnanosti. Práce o stálých opevněních jsou vítaným prostředkem výcviku zvláště ženijního vojska, ale i ostatních vojsk, která se účastní vybudování.

Stálá opevnění se stavějí především pod zemí takovým způsobem, že nebudou nikdy zastaralá a zůstanou vždy pro pozemní válku velmi cenným příspěvkem k zesílení obrany a tím i útoku. Třeba také uvážit, že jen moderní stálá opevnění skýtají bezpečnou ochranu před zvýšenými účinky letectva, dělostřelectva a chemické války!

Stálá opevnění mají také velkou cenu tím, že jsou osvědčeným prostředkem k udržení míru, neboť naznačují viditelně a důrazně pohotovost obrany státu, a již svou existencí uklidňují horké hlavy v sousedních státech, jejichž touhy se nesou po našem území.